

Svar på skriftligt spörsmål SSS 307/2022 rd

Svar på skriftligt spörsmål om kärnkraften

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 307/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Terhi Koulumies /saml:

Hur ska regeringen främja finländsk kompetens inom kärnenergiindustrin,

hur ska regeringen öka kärnkraftsenergi och

vilken roll spelar Finland i Europeiska unionen i att främja kärnkraften på hela unionens nivå?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

I Finland finns för närvarande fyra kärnkraftverksenheter i kommersiellt bruk, och de påbörjade elproduktionen i skiftet av 1970- och 1980-talet. Man förberedde sig på att ta i bruk kärnkraftverksenheter redan från och med 1950-talet genom att satsa på nationell kompetens. När bruket av verken fortsätter på 2000-talet har finländsk kompetens utvecklats vidare för att försäkra den säkra användningen av verken och för att utnyttja den utvecklande reaktorteknologin enligt de internationella kraven.

För kärnavfallshanteringens del gjordes de första nationella riktlinjerna redan på 1980-talet då man uppställde ett mål av genomförande av geologisk slutförvaring för använt bränsle cirka år 2020. Detta har förutsatt tvärvetenskaplig forskning och nationell utveckling av teknologi gällande slutförvaring. Som resultat av forsknings- och utvecklingsarbete tar man i Finland i bruk världens första slutförvaringsanläggning för använt kärnbränsle i mitten av denna årtionde. För närvarande finns det även exportpotential av kompetens speciellt inom kärnavfallshanteringsbranschen, eftersom flera stater har avvaktat utvecklingen av kärnavfallshanteringens lösningar utan egen utvecklingsverksamhet.

I Finland har man byggt stark kompetens speciellt inom säkerställande av reaktorsäkerhet, uppskattning av verkens livslängdshantering samt kärnavfallshantering. Dessutom har man i olika kärnkraftverksprojekt noggrant uppskattat kommersiella kärnkraftverks lämplighet för finländskt bruk. För Finland har det varit nödvändigt att bedriva även internationellt forskningssamarbete vid sidan om att öka inhemska kompetens. Finland deltar i Europeiska atomenergigemenskapens

(Euratom) forskning med en betydande satsning och projektrelaterat i OECD:s atomenergiorganisationens (Nuclear Energy Agency, NEA) projekt genom att eftersträva speciellt ökandet av egen kompetens. Därutöver deltar man i Internationella atomenergiorganisationens (International Atomic Energy Agency, IAEA) olika forsknings- och utvärderingsprogram i stor utsträckning.

I arbets- och näringsministeriets uppgifter tillhör högsta ledningen och tillsynen av kärnenergi i Finland. Ministeriet förbereder tillståndsbesluten som enligt kärnenergilagen krävs för byggande och bruk av kärnkraftverk. Ministeriet svarar även för kärnenergilagens tidsenlighet och lägger fram propositioner för utveckling av lagen för statsrådet. I ministeriets uppgifter tillhör dessutom ledning av forskningsprogrammet som syftar till att stärka kompetensen inom branschen. Programmets viktigaste finansiär är statens kärnavfallshanteringsfond, vars medel samlas in från kraftverk som producerar kärnenergi med stöd av kärnenergilagen i en segregerad fond. Forskningsprogrammen har finansierat kärnsäkerhetsforskning och forskning om kärnavfallshantering i Finland redan under två årtionden. År 2023 påbörjas ett sexårigt forskningsprogram om användning av kärnenergi, SAFER2028, som täcker både säkerhetsforskningen av kärnverken och kärnavfallshandlingens forskning. För den vetenskapliga handledningen av forskningsprogrammet ansvarar Strålsäkerhetscentralen (STUK) och för den administrativa handledningen arbets- och näringsministeriet. I SAFER2028-forskningsprogrammet samordnas även finländska organisationers deltagande i internationell forskning.

I Finland har experimentell forskning genomförts av Teknologiska forskningscentralen VTT Oy:n ja universitetet. I tekniska universitetet i Villmanstrand och Lahtis (LUT-universitetet) finns några av de enda laboratorierna för experimentell forskning inom termohydraulik som fungerar i EU-länderna. Användning av stora experimentella forskningsapparaturer genomförs däremot nästan utan undantag som en del av internationellt samarbete, såsom fusionsreaktorn ITER och Jules Horowitz-materialforskningsreaktorerna belägna i Frankrike, i vilka Finland deltar.

I Finland anordnas sex veckor långa fortbildningskurser om kärnsäkerhet. Kurserna anordnas av LUT-universitetet. Redan cirka 1 500 experter och aktörer inom branschen har deltagit i utbildningen i Finland under detta årtusende.

År 2014 publicerade arbets- och näringsministeriet en forskningsstrategi för kärnenergiindustrin som sträcker sig till år 2030 (Ydinenergia-alan tutkimusstrategia, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Energia ja ilmasto 16/2014), i vilken man gav rekommendationer för forskning inom branschen. Under åren 2010–2012 kartlade en arbetsgrupp tillsatt av arbets- och näringsministeriet kompetensbehoven för kärnenergiindustrin på lång sikt. Kompetenskartläggningen uppdaterades under åren 2017–2018 (Kansallinen ydinenergia-alan osaamistyöryhmän raportti, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Energia ja ilmasto 2/2012 sekä Ydinenergia-alan osaamisselvitys 2017–2018, VTT Technology 344). I en uppdatering för kompetenskartläggningen som påbörjas

år 2022 kartläggs kärnavfallshanteringens kompetensbehov i större utsträckning än tidigare. För närvarande arbetar cirka 4 000 experter inom olika branscher inom kärnenergiindustrin i Finland. Det att Fennovoima Oy:s Hanhikivi 1-projekt rann ut i sanden påverkar behovet av experter på kort sikt, men vi beräknar att för kompetensen av cirka 400 av bolagets utbildade arbetstagare finns fortfarande uppgifter inom kärnenergiindustrin antingen inom nationella verksprojekt, exportprojekt eller inom företag som är verksamma i branschen.

I Finland kommer initiativen för nya kärnkraftverksprojekt från företag. Projekten ska ha en trovärdig förmåga för genomförande och finansiering samt en plats för verket för att främja dem. Tillståndprocesserna påbörjas med statsrådets principbeslut som fastställs av riksdagen. Denna tillståndsstig har fungerat bra i byggandet av mycket stora kärnkraftverk och en slutförvaringsanläggning för kärnavfall. Statens roll i kärnkraftverksprojekt är att agera som en tillståndsmyndighet och försäkra att lagstiftningen är tidsenlig och möjliggör ett tryggt genomförande av verksprojekten när tillståndssökanden har tillräckliga förutsättningar för att bygga och använda ett kärnverk. Ansvar för säkerheten och ekonomin för användningen av en kärnverksprojekt och ett verk liksom för kärnavfallshantering är alltid hos tillståndshavaren, dvs. företaget och dess ägare.

I arbets- och näringsministeriet har påbörjats en totalreform av kärnenergilagen, som har setts vara nödvändig på grund av lagstiftningens svårtydighet och förändringar som skett i kärnverkens verksamhetsmiljö samt den förväntade utvecklingen. På våren 2022 publicerade statsrådets kansli en utredning om möjligheter och utvecklingsbehov av nya kärnenergiteknologier (PIEMOS-utredningen). I utredningen i fråga uppskattade LUT-universitetet olika delar av licensiering som krävs av s.k. SMR-reaktorer (Small Modular Reactors). Utredningen kommer att utnyttjas i det pågående reformarbetet av kärnenergilagen. Nya reaktortekniker förutsätter även ny kompetens. Strålsäkerhetscentralen har liksom påbörjat reformarbete av sitt eget regelverk.

Finland deltar aktivt i Europeiska unionen i verksamhet i enlighet med Europeiska atomenergigemenskapens fördrag (s.k. Euratom-konventionen), såsom verksamheten av rådets arbetsgrupp samt i forskningsbranschen i verksamheten av undersökningskommissionen. Finland har liksom implementerat Europeiska unionens direktiv gällande kärnsäkerhet och kärnavfallshantering i lagstiftning och praxis. På sista tiden har EU:s taxonomiregelverk för hållbar finansiering i synnerhet varit framme. En kompletterande delegerad akt, vars behandling fortfarande är på gång, kan ha stort inflytande på byggande av kärnverk och finansiering av investeringar vid användningen. Finland förordar den delegerade akten. I EU påverkar nationellt fattade lösningar och riktlinjer den politiska debatten; en del av länderna har en positiv ställning till kärnenergi och en del har en negativ ställning till den. Användning av kärnenergi och överhuvudtaget val av använda energikällor är ett nationellt beslut av varje medlemsstat i EU.

I Finland kommer användningen av kärnenergi att fortsätta under hela det pågående århundradet, eftersom den tekniska användningstiden av Olkiluoto 3-kärnkraftverksenheten är minst 60 år. De

äldre enheterna i Olkiluoto har fått drifttillstånd fram till år 2038 och i tillståndsansökan som Lovisa kraftverk har riktat till statsrådet har man sökt tillstånd att använda kraftverksenheterna fram till år 2050 då de skulle nå en livslängd på 70 år. Användningen av Posiva Oy:s slutförvaringsanläggning för använt kärnbränsle, som sätts i gång under de närmaste åren, fortsätter långt till 2100-talet. En ny reaktorteknologi torde komma i bruk i början av 2030-talet och torde fortsätta länge. Omfattningen av användningen är emellertid för tillfället en öppen fråga. Allt det ovannämnda förutsätter långsiktig utveckling av kompetens i Finland samt aktivt deltagande i internationellt samarbete och forskningsverksamhet inom kärnenergiindustrin.

Helsingfors 20.6.2022

Näringsminister Mika Lintilä

VN/17490/2022-TEM-3

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: